

Lèxic familiar

I si havia tret matrícula d'honor, el pare li deia: «Ja, segur que era un examen fàcil»

Lèxic familiar és una magnífica porta d'entrada a la literatura de Natalia Ginzburg. La mateixa autora en va dir: «Durant la infantesa i adolescència em vaig proposar escriure un llibre que parlés de les persones del meu entorn. Aquest és, en part, aquell llibre, però només en part perquè la memòria és dèbil i perquè els llibres creats a partir de la realitat només són bocins i fragments del que hem vist i sentit».

Us regalem l'arrencada de l'obra.

Foto: nicoletta antonini

A casa dels meus pares, quan era petita, a taula, si els meus germans o jo vessàvem el got sobre les tovalles, o fèiem caure un ganivet a terra, la veu del pare tronava: «No sigueu barroers!».

Si sucàvem el pa a la salsa, cridava: «No llepeu els plats! No feu porqueries! No feu pasterades!».

Porqueries i pasterades també ho eren, per al pare, els quadres moderns, que no suportava.

Deia: «No sabeu estar a taula! No se us pot portar enlloc!».

I deia: «A vosaltres que feu tantes porqueries, si fóssiu a la taula d'un amfitrió a Anglaterra, us farien fora de seguida».

Tenia la més alta estima per Anglaterra. Trobava que era el més gran exemple de civilitat del món.

Solia comentar, mentre menjava, les persones que havia vist durant el dia. Era molt sever en els seus judicis, i titllava a tothom d'estúpid. Un estúpid era, segons ell, «un ximple». «M'ha semblat un autèntic ximple», deia, parlant d'algú que acabava de conèixer. A banda dels «ximplers», també hi havia els «negres». «Un negre» era, segons el pare, una persona que tenia modals maldestres, aturats i tímids, qui es vestia de manera inapropiada, qui no sabia anar per la muntanya, qui no parlava altres idiomes.

Cada acte o gest nostre que trobava inapropiat, el definia com «una negrigura». «No sigueu negres! No feu negrigures!», ens cridava contínuament. La gamma de les negrigures era àmplia. Considerava «una negrigura» portar sabates de carrer a les excursions per la muntanya; iniciar una conversa, al tren o pel carrer, amb un company de viatge o amb un passant; conversar des de la finestra amb els veïns de casa; treure's les sabates a la sala d'estar i escalfar-se els peus posant-los al radiador; queixar-se, a les excursions per la muntanya, de set, cansament o butllofes als peus; portar, a les excursions, menjars cuits i oliosos, i tovallons per netejar-se els dits.

A les excursions només se'ns permetia portar una determinada classe d'aliments: formatge de la vall d'Aosta, melmelada, peres i ous durs; i només se'ns consentia beure te, que preparava ell mateix, en el fogonet d'alcohol. Inclina damunt del fogonet el cap estirat i sorrut, pèl-roig i amb els cabells com si fossin d'un raspall, i protegia les ames del vent amb les faldes de la jaqueta, una jaqueta del color del rovell, amb les butxaques pelades i fetes malbé, sempre amb la mateixa jaqueta als estiuajos a la muntanya.

A les excursions no estaven permesos ni conyac, ni terrossos de sucre: perquè tot això era, segons ell, «cosa de negres»; i no estava permès aturar-nos a berenar als refugis, perquè era una negrigura. També era una negrigura protegir-se el cap del sol amb un mocador o amb un barret de palla, o protegir-se de la pluja amb caputxes impermeables, o posar-se bufandes al coll. Eren proteccions que agradaven a la mare, que, al matí, quan sortíem d'excursió, ella posava a la motxilla per a nosaltres i per a ella; però el pare, quan se les trobava a les mans, les llançava encolerit.

Quan anàvem d'excursió, amb les botes amb claus, grosses, dures i pesants com el plom, mitjons de llana i passamuntanyes, les ulleres de neu al front, i el sol que ens queia de ple sobre els caps suats, miràvem amb enveja els «negres», que pujaven lleugers amb sabatilles de tennis o s'asseien a menjar nata a les taules dels refugis.

La mare es referia a les excursions com «la diversió que el dimoni dona als seus fills», i sempre feia tot el que podia per quedar-se a casa, sobretot quan es tractava de menjar a fora. Ho feia perquè, després de dinar, li agradava llegir el diari i dormir al sofà de casa.

Sempre passàvem els estius a la muntanya. Llogàvem una casa durant tres mesos, del juliol al setembre. Sovint eren cases que estaven fora del poble; i el pare i els meus germans anaven cada dia, amb la motxilla a l'esquena, a comprar a la vila. No hi havia cap mena de diversió o distracció. Ens passàvem els vespres a casa, al voltant de la taula, nosaltres els germans i la mare. Pel que fa al pare, llegia a l'altra punta de la casa; i, de tant en tant, treia el cap a la sala on érem tots plegats xerrant i jugant. Quan treia el cap ho feia recelós, sorrut; i es queixava a la mare perquè la nostra minyona, la Natalina, li havia desordenat alguns llibres; «la teva estimada Natalina», deia. «Una dement», deia, sense que li importés que la Natalina pogués sentir-lo des de la cuina. D'altra banda, la Natalina ja estava acostumada a la frase «aquella dement de la Natalina», i no s'ofenia en absolut.

A vegades, al vespre, a la muntanya, el pare es preparava per sortir d'excursió o per fer

ascensions.

De genolls a terra, untava les seves sabates i les dels meus germans amb greix de balena; pensava que només ell les sabia untar amb aquell greix. Llavors se sentia un gran soroll de ferralla per tota la casa: era ell que buscava els grampons, els claus, els piolets. «On m'heu ficat el piolet? ?tronava?. Lidia! Lidia! On m'heu ficat el piolet?».

Quan feia ascensions sortia de casa a les quatre de la matinada; a vegades hi anava tot sol, a vegades amb guies amics seus, a vegades amb els meus germans. I l'endemà de les excursions, a causa del cansament, era intractable; amb la cara vermella i inflada per la reverberació del sol sobre les galtes, els llavis tallats i sagnants, el nas untat amb una pomada groga que semblava mantega, les celles arrufades en el front solcat i tempestuós, el pare llegia el diari, sense pronunciar ni una paraula. N'hi havia prou amb un no res perquè esclatés en un atac de còlera espantosa. Quan tornava de les ascensions amb els meus germans, el pare deia que eren «uns gamarussos» i «uns negres», i que cap dels seus fills havia heretat la passió per la muntanya que tenia ell; tret d'en Gino, el germà més gran, que era un gran alpinista, i que, juntament amb un amic, feia pics difícilíssims. D'en Gino i d'aquell amic seu, el pare en parlava amb una mescla d'orgull i d'enveja, i deia que ell ara ja no tenia tanta resistència perquè es feia gran.

Aquest germà meu, en Gino, era, d'altra banda, el seu preferit, i en tot li donava satisfaccions; s'interessava per la història natural, col·leccionava insectes, cristalls i altres minerals, i era molt estudiós. Més endavant, en Gino es va matricular a l'Escola d'Enginyers, i quan tornava a casa després d'un examen i deia que havia tret un excel·lent, el pare li preguntava: «Com és que has tret un excel·lent? Com és que no has tret un excel·lent amb matrícula d'honor?»

I si havia tret un excel·lent amb matrícula d'honor, el pare li deia: «Ja, segur que era un examen fàcil».

Si no sortia a escalar o a fer excursions que duressin fins al vespre, el pare anava cada dia «a caminar» a la muntanya. Sortia al matí ben d'hora, vestit idènticament a quan anava a fer escalada, però sense corda, grampons ni piolets; sovint hi anava sol perquè nosaltres i la mare érem, com deia, «ganduls», «gamarussos» i «uns negres»; i se n'anava amb les mans darrere l'esquena, amb el pas pesant per les botes amb claus i la pipa entre les dents. Alguna vegada obligava la mare a seguir-lo: «Lidia! Lidia! -tronava al matí-. Anem a caminar! Si no, t'emmandreixes sempre estant als prats!».

La mare, llavors, dòcil, el seguia uns passos més enrere, amb un bastó, el jersei lligat a la cintura, agitant aquells rínxols de cabells grisos, que duia tallats molt curts, malgrat que el pare no suportava la moda dels cabells curts fins al punt que, el dia que se'ls va tallar, es va empenyar tant que podria haver causat un daltabaix a casa. «Has tornat a tallar-te els cabells! Que n'ets, de ruc!» -li deia el pare, cada vegada que tornava a casa de la perruqueria.

«Ruc» volia dir, en el llenguatge del pare, no una persona ignorant, sinó qui feia vileses o era descortès. Nosaltres, els seus fills, érem «uns ases» quan parlàvem poc o responíem malament.

«Et deus haver deixat entabanar per la Frances!», deia el pare a la mare quan veia que s'havia tornat a tallar els cabells. De fet, aquesta Frances, amiga de la mare, el pare se l'estimava i apreciava molt, i a més era la dona d'un amic seu d'infantesa i company d'estudis; però a ulls del pare havia comès l'error d'haver empès la mare a la moda dels cabells curts. La Frances anava sovint a París, on tenia uns parents, i un hivern va tornar de París dient: «A París es porten els cabells curts. A París la moda és esportiva». «A París la moda és esportiva», van repetir la meua germana i la mare tot l'hivern, imitant una mica la frase de la Frances, que parlava amb la erra francesa. Es van fer escurçar tots els vestits, i la mare es va tallar els cabells; la meua germana no ho va fer, perquè els duia llargs fins al final de l'esquena, els tenia rossos i preciosos; i perquè tenia massa por del pare.

**NATALIA
GINZBURG**

**LÈXIC
FAMILIAR**

Pròleg de Lluïcia Ramis

Lèxic familiar http://aticodeloslibros.com/index.php?id_product=120&controller=product
Àtic dels Llibres, 2018

© Giulio Einaudi Editore
© de la traducció: Elena Rodríguez, 2018
© d'aquesta edició: Futurbox Project, 2018
Àtic dels Llibres, 2018